

MEDICINSKA FAKULTETEN
Lunds universitet

Institutionen för hälsa, vård och samhälle
Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi

Subjektiva upplevelsen av miljön i Health Science Center **Utifrån studenter med funktionella begränsningar**

Författare: Carin Andersson
Elisabeth Bergqvist

Handledare: Arne Johannisson

Maj 2009

Kandidatuppsats

Adress: Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi, Box 157, S-221 00 Lund

MEDICINSKA FAKULTETEN

Lunds universitet

Institutionen för hälsa, vård och samhälle
Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi

3 Maj 2009

Subjektiva upplevelsen av miljön i Health Science Center

Utifrån studenter med funktionella begränsningar

Carin Andersson & Elisabeth Bergqvist

Denna studie syftade till att undersöka den subjektiva upplevelsen av användbarheten i Health Sciences Center Lund [HSC]. Att en miljö är tillgänglig behöver inte vara samma sak som att den är användbar. Efter en studie gjord vintern 2009 där fysiska miljöhinder listades i HSC avsåg författarna undersöka hur studenter med funktionella begränsningar upplevde användbarheten i sin skolmiljö. För att undersöka detta inspirerades författarna av bedömningsinstrumentet ”*bedömning av anpassning i skolan*” (BAS). Det är genom att fråga individen som utför en aktivitet i en given miljö som användbarheten visas. Fem respondenter med funktionella begränsningar deltog i studien. Resultatet visade att det som upplevdes mest inskränkande på användbarheten var praktiska rastaktiviteter och att umgås med andra på rasten. Dessa begränsningar grundade sig i fysisk otillgänglighet och attityder från den sociala miljön. Studien visar på att den fysiska och sociala miljön påverkade studenter med funktionella begränsningar genom att mycket energi lades på att orka med en dag och att de inte klarar av att vara så aktiva som de önskar.

Nyckelord: Användbarhet, aktivitet, delaktighet, attityder, omgivnings faktorer, personliga faktorer

Kandidatuppsats

Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi, Box 157, S-221 00 Lund

Innehållsförteckning

Introduktion	4
1.1 Funktionella begränsningar	4
1.2 Model of human Occupation's begreppsdefinitioner	5
1.3 Vad görs för att öka tillgänglighet	6
1.4 Tidigare studie	7
1.5 Ekologisk modell	8
1.6 Användbarhet	8
2. Syfte	9
2.1 Avgränsningar	9
3. Metod.....	10
3.1 Urvalsförfarande	10
3.2 Inklusionskriterier	10
3.3 Beskrivning av instrumentet BAS	10
3.4 Insamling av data	11
3.5 Procedur	11
3.6 Bearbetning av den insamlade informationen.....	12
4. Etiskt övervägande	12
5. Resultat	12
5.1 Tabell 2	13
5.2 Reflektioner från intervjuerna.....	14
5.2.1 Fysiska faktorer;	14
5.2.2 Sociala faktorer;.....	15
5.2.3 Attitydmässiga faktorer;.....	16
5.3 Diskrimineringslagen	16
6. Diskussion	16
6.1 Metoddiskussion	16
6.2 Resultatdiskussion.....	17
7. Konklusion	21
8. Referenser.....	23
Bilaga 1.....	26
Bilaga 2.....	27
Bilaga 3.....	29
Bilaga 4.....	31
Bilaga 5.....	36

Introduktion

Människan är av naturen en social varelse som trivs med att vara en del av en grupp (Christiansen & Baum, 2005). Det är ens sociala samspel med andra som utgör stor roll i utformningen av ens sociala jag. Delaktighet i våra vardagliga aktiviteter är en viktig del av den mänskliga utvecklingen som ger oss livserfarenhet. Genom delaktighet utvecklar vi våra egenskaper till att kunna samspela med andra i samhället och finna mening i livet (Christiansen & Baum, 2005; Law, 2002). Delaktighet definieras i Svenska Akademiens ordlista som aktiv medverkan (SAOL, 2005). Den definitionen ger stort utrymme för individuella tolkningar av vad det innebär att vara delaktig. Inom världshälsoorganisationen [WHO] har det skapats en klassifikation kallad Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa [ICF]. Där definieras delaktighet som en individs engagemang i en livssituation och där begreppet funktionstillstånd står för bland annat "aktiviteter och delaktighet". I delaktighet tas också upp samspelet mellan aktivitet, personliga faktorer och omgivningsfaktorer (Socialstyrelsen, 2003). Omgivningsfaktorer är de fysiska, sociala och attitydmässiga faktorer i omgivningen som personerna lever och verkar i. Omgivningsfaktorer kan både vara stödande och hindrande utifrån individens kapacitet. Vid stödande omgivningsfaktorer har personen det stöd den behöver. När man tittar på de faktorer som är hindrande bör man tänka på hur ofta de är hindrande för personen, om de kan undvikas och i vilken utsträckning hindret förekommer. Hindrande faktorer kan även vara negativa attityder eller bristande tillgång till service. Att känna att man klarar sig självständigt oberoende av situation är något som stärker vår självkänsla och individualitet (Christiansen & Baum, 2005). Att studera är en fas i livet där möjlighet ges att vara delaktig och att vara tillsammans med andra. Hur ser det ut i skolan, kan alla vara delaktiga i aktiviteter på lika villkor? Är skolan användbar för alla? Utifrån dessa frågor blev författarna nyfikna på hur studenter med funktionella nedsättningar upplevde skolmiljön på Health Sciences Center [HSC].

1.1 Funktionella begränsningar

Vid nästan samtliga universitet och högskolor finns det samordnare för studenter med funktionshinder. Samordnarna är till för de studenter med funktionshinder som behöver olika stödåtgärder (Stockholms universitet, 2009).

Med funktionshinder menas:

varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå, (Riksdagen, 2009).

Alla studenter i Sverige har rätt att studera på lika villkor och därför valde författarna att inte fördjupa sig i olika funktionella begränsningar utan beskriva en individ utifrån The Human System som är en del i Model of Human Occupation [MoHO] vilket är en arbetsterapeutisk referensram (Kielhofner, 2008). The Human System framhåller individens kapacitet genom vilka kroppsliga resurser individen har både fysiskt och kognitivt. Det är individens kapacitet, viljesystem och vänjandesystem som tillsammans skapar systemet och varje individs unika förutsättningar. I The Human System ingår viljesystemet vilket innefattar våra värderingar, intressen samt vår självmedvetenhet. Vänjandesystemet som innefattar våra vanor och roller. De olika systemen har utvecklats i interaktion med miljön och de aktiviteter personen har vuxit upp med. Individens kapacitet och den miljö individen befinner sig i påverkar val av aktiviteter som i sin tur påverkas av hur miljön är utformad. För att visa på de krav som miljön ställer på individen tydliggörs i resonemanget nedan.

1.2 Model of human Occupation's begreppsdefinitioner

För att beskriva miljön använder författarna sig av MoHO (Kielhofner, 2008). Inom MoHO tar man upp hur den fysiska och sociala miljön samspelar med den kultur som råder där individen befinner sig samt hur det påverkar individen. För att exempelfiera Kielhofners teori så är den fysiska miljön i HSC: byggnader, salar, möbler och det av människan byggt. Men även utemiljön som gräsytor, gångar och träd. Miljön innefattar även den sociala miljön som består av studenterna och personalen vilken är helt beroende av vilka som befinner sig på universitetet just för stunden. Det är även de förutsättningar som vi förväntar oss på ett universitet, de aktiviteter som föreläsningar, seminarier och raster innefattar. Sålunda är den fysiska och sociala miljön ett samspel av flera faktorer som i sin tur påverkas av den kultur som råder i form av normer, regler och förväntningar. Miljön kan vara såväl hindrande som stödande utifrån individens funktionella kapacitet. Det är i HSC byggnader som studenten ska utföra de dagliga aktiviteterna rörande studier och som förutsätter delaktighet. Även i MoHO definieras delaktighet som en persons engagemang vilket utgör en del av den sociala kontexten. Delaktighet är en förutsättning för att ha god hälsa, och kan enligt MoHO nås

genom både aktivitet och upplevelse. Kielhofner (2008) beskriver aktiviteter som dagliga sysslor, arbete och lek. Dagliga sysslor är till exempel borsta tänder, tvätta sig och äta. Arbete är betalda eller icke betalda aktiviteter. Icke betalda aktiviteter kan vara studier, föräldraskap samt volontärer. Lek är något vi gör för vår egen skull. Valet av aktiviteter styrs av individen och miljön, och om miljön inte är stödjande så påverkar det aktiviteten. För studenter kan aktiviteter innebära att kunna klara sin personliga vård, fritidsaktiviteter och familjeaktiviteter. Att delta i arbete är vad som förväntas av omgivningen och tillhör den vuxnes roll. För studenter är arbete bland annat att klara av sina studier. Har studenten någon form av funktionell begränsning kan möjligheten till delaktighet försvåras om inte miljön är tillräckligt stöttande, tillgänglig (Kielhofner, 2008) samt användbar.

1.3 Vad görs för att öka tillgänglighet

Lunds Universitet har lagt upp en handlingsplan på hur universitet ska jobba för en miljö som är tillgänglig för alla, handlingsplanen är utformad efter Riksdagens proposition Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken (Socialdepartementet, 1999/2000:79). I den föreslår regeringen tre huvudområden för handikappolitiken:

- *att se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer,*
- *att skapa ett tillgängligt samhälle, samt*
- *att förbättra bemötandet*

Propositionen menar att statliga myndigheter bör vara ett föredöme i att vara tillgängliga gällande såväl byggnader, verksamheter som information. Propositionen menar vidare att större ansträngning bör läggas vid att funktionshindrade ska ha lättare för att studera vid högskolor och universitet. Underlaget visar att antalet studenter med funktionshinder ökar, men att de är en underrepresenterad grupp inom högskolan. I Sverige finns en lag, Diskrimineringslagen 2008:567, som tar upp var students rätt att kunna studera på lika villkor utifrån sina egna förutsättningar (Riksdagen 2009). Idag är inte alla Lunds universitets lokaler tillgängliga för alla men handlingsplanen har lett till att från 1995 då endast 40 % av universitets byggnader hade grundtillgänglighet för rörelsehindrade till vid år 2000 har 85-90 % av byggnaderna blivit grundtillgängliga. Sedan dess har Lunds universitet fortsatt med att göra förbättringar för individer med rörelsehinder (Lunds universitet, 2009). Har det blivit lättare för funktionshindrade att studera vid högskolor och universitet? Under vintern 2009 undersöktes de fysiska miljöhindren i en av Lunds universitets byggnader, HSC.

1.4 Tidigare studie

I studien "Fysiska miljö hinder i Vårdvetenskapens hus - kartläggning och beskrivning" (Jönsson & Nilsson, 2009) uppräknas ett antal fysiska miljö hinder som vid tidpunkten fanns i HSC, dåvarande Vård Vetenskapens hus. Studiens syfte var att kartlägga och beskriva miljö hinder utifrån gällande lagar och rekommendationer i den fysiska miljön och i vissa utvalda studentutrymmen. Studiens resultat visade på miljö hinder i HSC, metoden de använt för att mäta den fysiska miljön avsåg att ge en objektiv bild av miljö hindren. Som underlag för mätningen gjordes en checklista utifrån BBR (Boverket, 2008) samt rekommendationer i Bygg Ikapp Handikapp (Svensson, 2001). Författarna till studien (Jönsson & Nilsson, 2009) kom fram till att personer med synskador kan ha svårt att orientera sig i byggnaden och för personer med hörselskador finns det inga hörselslingor att tillgå i huset. De med rörelsehinder kan ha svårt att självständigt använda café, studenttuppehållsrum, hörsalar samt låna böcker i biblioteket. Där fanns flera platser där manövreringsytan var för liten och ologisk möblering var hindrande. Författarna listade de tolv vanligaste förekomna fysiska miljö hindren inom de tolv olika områden som de bedömde och visas i tabell 1.

Tabell 1, Utdrag ur Jönsson och Nilssons (2009) resultat med de tolv vanligaste miljö hinder i HSC. I tabellen redovisas miljö hinder och dess frekvens.

Item	Frekvens
Sittplats saknar ryggstöd/armstöd.	9
Lokalen saknar teleslinga.	9
Ologiska markeringar/skyltar	6
Avsaknad av kontrasterande golvbeläggning i gångstråk.	6
Komplexa eller förvirrande förflyttningvägar.	5
Otillräckliga manöverytor i förhållande till möblering/flyttbar inredning.	5
Otillräckliga manöverytor där vändning krävs, min 1,3*1,3 m helst 1,5*1,5 m.	5
Markeringar/skyltar dåligt exponerade/belysta.	5
Dörrar som inte går att spärra i öppet läge (låsanordning/spärr krävs).	4
Smala passager/korridorer i förhållande till möte med gående, min 1,3 m.	4
Skyltar placerade lägre än 1,4 m eller högre än 1,6 m över golv.	4
Tvättfat placerat på höjd för stående, överkant 0,8 m över golv eller högre.	4

1.5 Ekologisk modell

I tabell 1 redovisades olika hinder som framkommit i den fysiska miljön men dessa hinder behöver inte generera otillgänglighet. För att förstå om en miljö är tillgänglig måste man titta på vilka krav miljön ställer och vilken kapacitet individen måste ha för att leva upp till kraven. Den Ekologiska modellen har utvecklats av Lawton och Nahemow (1973). Modellen visar på hur miljöns krav påverkar en individs möjlighet till användbarhet. Vid låga krav i miljön krävs låg funktionell kapacitet av individen för att miljön ska vara tillgänglig. Ändras individens förutsättningar ändras även kraven på miljön och vice versa. Med låga krav i miljön blir den användbar för fler individer. Modellen är en teori som ser individen utifrån biologiska, motoriska, kognitiva, perceptuella förmågor och hur de bidrar till vår kompetens. I modellen finns olika delar som man utgår från; grad av individuell kompetens, miljöns krav, adaptivt beteende, affektiva reaktioner samt adaptiv nivå. Utifrån hur den fysiska miljön är utformad ställs olika grad av individuell kompetens både psykiskt och fysiskt. Ju större grad av funktionella begränsningar desto större krav ställs på den fysiska miljön. Modellen blir individanpassad efter grad av individuell kompetens utifrån den miljö personerna befinner sig i. Ett exempel på detta är hörsalarna i HSC, de utgör inget hinder för en individ med full hörsel men lokalen ger begränsningar för en hörselskadad individ då den i dagsläget inte är utrustad med hörslingor. När författarna tagit del av studien "Fysiska miljöhinder i Vårdvetenskapens hus - kartläggning och beskrivning" (Jönsson & Nilsson, 2009) blev de nyfikna på hur studenter med funktionella nedsättningar upplever sin skolmiljö. De valde att inte göra något urval på specifik funktionell nedsättning utan önskade ett brett urval av funktionsnedsättningar, då tidigare forskning visat att det finns studenter som döljer sitt funktionshinder och försöker klara sig själva (Nilsson-Lindström, 2003).

1.6 Användbarhet

I dagligt tal talas det om att samhället ska vara tillgängligt för alla. Tillgänglighet kan mätas objektivt utifrån lagar och rekommendationer som plan och bygglagen (1987). Bara för att miljön anses som tillgänglig är inte det samma sak som att den är användbar. Miljön omfattats av både fysiska och sociala faktorer (Kielhofner, 2008) för att undersöka hur användbar miljön är behöver man ta reda på den subjektiva upplevelsen (Iwarsson & Slaug, 2006) då användbarheten är en interaktion mellan individen och dennes funktionella kapacitet och med

hur miljön är utformad och vilka krav den ställer men främst genom den aktivitet med allt vad den innebär som är tänkt att utföras där (Iwarsson & Ståhl, 2003). För att miljön ska vara användbar ska individen kunna använda miljön den befinner sig i, individen ska till exempel kunna ta sig till/från och inom lokaler, samt kunna använda och utnyttja miljön på lika villkor som andra. Endast genom att fråga personerna som använder miljön får man fram hur användbarheten upplevs (Pollock, 1993). Genom valet att studera på något av programmen vid HSC är det inte bara den fysiska miljön som ska vara tillgänglig, utan även den sociala miljön har stor inverkan då utbildningsprogrammet kräver aktivt deltagande på individ och gruppnivå. Det går inte att bara se till miljöns utformning utan att ta hänsyn till personerna i miljön och den mening miljön ska uppfylla för dem (Lawton & Nahemow, 1973). En miljö som är tillgänglig för en individ behöver inte vara det för en annan (Iwarsson & Ståhl, 2003).

2. Syfte

Syftet med studien var att redovisa hur ett urval av studenter med funktionella begränsningar upplever tillgängligheten och användbarheten på HSC, Baravägen i Lund.

2.1 Avgränsningar

I denna studie avsåg författarna att undersöka på den subjektiva upplevelsen av miljön på HSC. Författarna kom att fokusera på hur studenter vid HSC med någon form av funktionell begränsning upplevde skolmiljön.

3. Metod

3.1 Urvalsförfarande

Författarna tillämpade tillgångsurval i en kvalitativ forskning (DePoy & Gitlin, 1999) genom att vända sig till en i förväg utvald population. För att nå populationsgruppen var författarna kontakt med studerandeenheten på Lunds Universitet dit studenter som ansöker om stöd blir inskrivna. Samtliga studenter som uppfyllde inklusionskriterierna som var inskrivna på HSC fick en förfrågan om att delta i studien, deltagandet kom att ske på frivillig basis. Brev med information skickades till Studerandeenheten angående roll som mellanhand se bilaga 1. Information med samtyckesblankett skickades till HSC prefekt se bilaga 2. Informationsbrev med förfrågan om deltagare som skickats till studenter finns redovisat i bilaga 3.

3.2 Inklusionskriterier

Deltagarna var studerande vid HSC och hade någon form av funktionell begränsning.

3.3 Beskrivning av instrumentet BAS

Instrumentet Bedömning av Anpassningar i Skolmiljön version 3.0 [BAS] (Hemmingsson, 2005), bilaga 4, har sin teoretiska grund i MoHO och är klientcentrerat. BAS är ett instrument som har reviderats i tre omgångar, vid varje tillfälle har instrumentet fått hög validitet och god reliabilitet. Instrumentet identifierar hur miljön samspelar med elevens funktionshinder samt visar på om och i så fall hur miljön behöver anpassas så att den passar elevens behov och då även skapar förutsättning för att vara delaktig i skolans aktiviteter. BAS är uppbyggt med en semistrukturerad intervjuguide som omfattar inledande frågor och därefter sexton frågeområden inom den fysiska miljön inne/ute samt materiellt och den sociala miljön så som möjlighet att delta i undervisning och raster. Därefter fyller respondenterna tillsammans med intervjuaren i formuläret planerade anpassningar. Efter avslutad intervju fylls skattningsformuläret i av intervjuaren utefter dennes egna tolkningar med hjälp av intervju delen. Skattning görs utifrån en fyrgradig skala, skalstegen är, 4 Perfekt överensstämmelse; respondenten behöver inga anpassningar, respondenten är helt nöjd.3, Bra överensstämmelse; respondenten har anpassningar som fungerar och respondenten anser att de är tillräckliga.2, Viss överensstämmelse; respondenten har fått anpassningar men tycker sig behöva fler för att

det ska fungera. 1, Dålig överensstämmelse; respondenten tycker att skolmiljön behöver anpassa och har inga anpassningar alls inom frågeområdet. I bearbetningen av skattningsskalan kommer den kvalitativa delen av intervjun att beskriva innebörden av delaktighet genom att individens egna upplevelser ställs i relation till individens kapacitet och miljöns krav. Instrumentet är ursprungligen riktat mot elever från tio år och uppåt.

3.4 Insamling av data

Författarna utgick från instrumentet BAS men för att passa målgruppen omformulerades några frågor och två frågor valdes bort då de inte var aktuella i utbildningsprogrammet, frågeformuläret redovisas i bilaga 5. Även formuläret, planerade anpassningar valdes bort. En kvalitativ undersökning behöver vara flexibel och anpassa sig efter undersökningsgruppens förutsättningar (DePoy & Gitling, 1999). Intervjuerna ägde rum på HSC. Författarna kompletterade intervjun med en fråga angående diskrimineringslagen 2008:567 se bilaga 5 (Riksdagen, 2009).

3.5 Procedur

Efter dialog med respondenten bestämdes datum för intervju som genomfördes av båda författarna. Intervjuerna ägde rum på HSC. Först gjordes intervjun där författarna följde instrumentets struktur gällande upplägg med formulär: inledande frågor. Detta för att etablera kontakt samt få en helhets bild av respondentens upplevelser. Därefter användes formulär: behov av anpassningar i skolan. Här tar varje frågeområde upp hur det sett ut på tidigare skola och hur det ser ut i HSC och vilka anpassningar respondenten har/önskar. Med tidigare skola menades i denna studie gymnasieskola. Efter frågeområdena ställdes frågan om respondenterna någon gång känt sig diskriminerade i HSC på grund av sin funktionella begränsning. Samt om skolan lever upp till diskrimineringslagen det vill säga att den ska vara till för alla. Efter avslutad intervju fyllde författarna i skattningsskalan. Intervjuerna spelades inte in.

3.6 Bearbetning av den insamlade informationen

Författarna gjorde sammanställningen av datainsamlingen tillsammans utifrån Graneheim och Lundmans (2004) metod om innehållsanalys, för att få reda på den subjektiva upplevelsen av miljöhindren i HSC. Meningsbärande enheter plockades fram från varje frågeområde och matchades in i de fyra skalstegen av författarna. Som struktur i analysen kom ICF's omgivningsfaktorer att utgöra grunden (Socialstyrelsen, 2003) då studien avsåg att undersöka hur studenter upplevde skolmiljöns användbarhet. Därefter sammanställde författarna de reflektioner som framkom i intervjuerna. Sedan diskuterades dessa data och jämfördes med de data Jönsson och Nilsson (2009) redovisat i sin studie.

4. Etiskt övervägande

Studien godkändes av Vårdvetenskapliga etiknämnden, därefter kontaktades mellanhanden som i sin tur kontaktade respondenterna se bilaga 1. Detta för att uppnå en så hög konfidentialitet som möjligt. Respondenterna blev informerade om att deltagandet var frivilligt och att de när som helst utan anledning hade rätt att avbryta deltagandet. Efter det tog de som var intresserade av att delta kontakt med författarna. Författarna valde att inte gå in på någon enskild funktionell begränsning då det inte ansågs relevant för resultatet och till hänsyn för respondenterna då HSC är en liten skola.

5. Resultat

Fem studenter med olika funktionella begränsningar deltog i studien. Studenternas funktionsbegränsningar var av både kognitiva och fysiska slag. De var i åldrarna 20 till 32 år och studerade alla vid samma program vid HSC. De hade alla kommit olika långt i sina utbildningar. Intervjuerna tog allt från 40 minuter till 75 minuter att genomföra. Resultatet av kodningen av respondenternas svar av frågorna i skattningsformuläret i BAS visas nedan i tabell 2.

5.1 Tabell 2

Sammanställning av hur deltagarna upplevde att miljön var överensstämmande inom de olika frågeområdena.

Fysiska faktorer;

Frågeområden	Perfekt	Bra	Viss	Dålig
1 skriva	1	2	2	
2 läsa	1	3	1	
4 komma ihåg saker	2	1	2	
6 självstudier	3	1	1	
7 prov/tentor inlämningar	1	4		
9 färdighetsträning	3	1		1
10 klassrummet	2		1	2
12 praktiska rastaktiviteter	2			3
13 studiebesök, praktik	3		2	
15 skolans lokaler	2		3	

Sociala faktorer;

Frågeområden	Perfekt	Bra	Viss	Dålig
3. tala	1	4		
11. umgås på rasten	1		1	3
14. få assistans	2	1	1	1

Attitydmässiga faktorer;

Frågeområden	Perfekt	Bra	Viss	Dålig
16. samarbeta med skolans personal	3		2	

5.2 Resultat från intervjuerna

5.2.1 Fysiska faktorer;

Skriva; Alla hade rätt till anteckningsstöd, men få använde det av olika anledningar. Många uppgav att det var lättare att skriva på dator än med penna, önskade bärbar dator som anteckningsstöd. För att anteckningsstöd med dator skulle fungera krävdes att föreläsare delade ut åhörarkopior i pdf.filer i förväg. Svårighet att skriva på whiteboardtavlor då de inte går att justera i höjd eller då de rullar bort eftersom en del är på hjul.

Läsa; De flesta hade blivit erbjudna studiestöd i olika former. Merparten hade tillgång till litteratur via Daisy, en digital teknik som strukturerar ljud, text och bild på ett sätt som gör det enklare att söka i och läsa texten (talboks- och punktskriftsbiblioteket, 2009) men det användes lite då ljudkvalitén var dålig, önskade att kurslitteraturlistan var tillgänglig tidigare då det tog tid att få fram böcker till Daisy samt att aktuell litteratur inte fanns att tillgå. Önskade talsyntes vid någon av skolans datorer.

Komma ihåg saker; Samtliga klarade av att komma ihåg praktiska saker som skulle hända, svårigheten för en del var mer att planera och få struktur över studier. De som upplevde svårighet vid struktur önskade få eller få fortsatt hjälp av handledare med planering. Samtliga önskade tydligare studiehandledning och schema.

Självstudier; Det framkom ett behov av fler tysta rum, med anpassad belysning och dator. Samt önskade hjälp med planering och upplägg av studier.

Tentor och inlämningsuppgifter; Deltagarna hade anpassningar som de ansåg fungerade bra. Dock saknades det momentet då student ges möjlighet att fråga berörd lärare, något som andra studenter getts tillfälle till.

Färdighetsträning; Upplevdes olika, de problem som uppkom upplevde vi låg mer i attityder än i miljön.

Klassrummet; Salarna upplevdes trånga och oframkomliga, kunde ha möblerats bättre. Miljön i salarna upplevdes rörig dels med dess armatur, mycket bakgrundsljud samt visuellt stimuli. Hörsalar upplevdes opraktiska.

Praktiska rastaktiviteter; Miljön var oframkomlig och upplevs som stökig i studentuppehållsrummet samt Café hjärtat, vilket gjorde att respondenterna undvek dessa platser helt och hållet, de fördrog att äta kall mat. Det tysta rum som fanns var ofta upptaget, vilket minskade deras möjlighet till återhämtning mellan lektioner. De som behövde lugn gick då ut, om vädret tillät det. På grund av att det ofta var saker som skulle fixas under rasterna, medförde det att man blev mindre social och var personen beroende av hiss tog det mycket av rasten. Upplevdes även att handikapp toaletterna ofta var upptagna.

Studiebesök, praktik; Praktiker fungerade över lag bra, viss osäkerhet framkom vid datorhantering.

Skolans lokaler; Upplevdes mycket varierande av respondenterna, från perfekt till önskemål om helt nya lokaler. De hinder som fanns vid entréer, uppehållsrum, cafeteria och bibliotek bidrog till att respondenterna undvek lokalerna eller hade egna lösningar på problemen.

5.2.2 Sociala faktorer;

Tala; Upplevdes jobbigt att tala inför helklass, krävdes memorering av det som skulle presenteras. Kunde ibland upplevas stressigt då man inte alltid hängde med på vad som sagts men ansåg inte behöva anpassningar för det.

Umgås på raster; Flertalet behövde använda rasten till återhämtning och saknade ett vilorum dels för att vila kroppen men även för att få ha tyst omkring sig. Vid förflyttning med hiss förde det med sig att man tappade kontakten med sina kamrater då det blev avbrott i den naturliga konversationen.

Få assistans; Fanns att tillgå men motsvarade inte det behov som fanns. Två av fem var missnöjda med utbudet, en av fem hade inte blivit tillfrågad men ansåg sig vilja ha.

5.2.3 Attitydmässiga faktorer;

Det framkom bekymmer vid val av praktikplatser, då studenterna upplevde att det från skolans personal ansågs svårt att hitta en praktikplats åt dem. Upplevelsen av skolans personals bemötande bidrog till att respondenter valde att ta hjälp av kamrater före personalen vid olika situationer.

Samarbete med skolans personal; Då respondenterna upplevde samarbetet med personalen varierat och beroende på vilken yrkeskategori de tillhörde.

5.3 Diskrimineringslagen

Samtliga studenter uppgav att de inte ansåg att skolan var tillgänglig för alla. Utav de fem hade tre någon gång känt sig diskriminerade på grund av sin funktionella begränsning vid utbildningen på HSC. Respondenterna uppgav att diskrimineringen kunde vara av olika slag, både ut miljö och attityd faktorer.

6. Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur studenter med funktionella begränsningar upplever tillgängligheten och användbarheten i HSC.

6.1 Metoddiskussion

Instrumentet BAS som inspirerat författarna var gjort för elever från tio år och uppåt. Dock hade de inte sett någon studie där det använts på studenter över arton år. Därför inhämtades information från en användare av BAS som rekommenderade dem att använda det på vuxna studenter. För att instrumentet skulle passa målgruppen bättre skrevs vissa av frågorna om som till exempel *vad tycker du är roligast i skolan* till *vad motiverar dig till att studera*. Alla omskrivningar av frågor finns med i bilaga 5. Genom att omformulera vissa frågor kan de blivit vinklade till att få fram det som önskades, samtidigt ansågs det vara nödvändigt med omformuleringar för att kunna använda BAS på vuxna studenter. Visa frågor togs bort helt vilket också finns redovisat i bilaga 5. De borttagna frågorna ansågs inte vara relevanta för denna undersökning. I intervjuerna gjordes en allmän förfrågan om salar och hörsalar därför

går studien inte in på specifika salar eller hörsalar utan diskuterats ur ett allmänt perspektiv. Författarna valde att inte använda formuläret, planerade Anpassningar, då författarna inte avsåg ta upp interventioner i studien.

Vad det låga deltagarantalet berodde på kan det bara spekuleras i men att använda sig av e-post till studenternas student e-post gav inte det resultat författarna hoppats på. Genom att få ett "riktigt" brev adresserat hem till studenterna tror författarna att respondenterna hade känt sig mer privilegierad och motiverad till att delta. Att gå via e-post berodde främst på att de behövde nå respondenterna snabbt och av tidigare erfarenheter med långsam postgång valdes därför detta tillvägagångssätt. Samtliga intervjuer genomfördes av båda författarna vilket medförde att de kände sig säkrare på att få med allt som sagts och fick fram olika perspektiv på följdfrågor. Valet att inte spela in intervjuerna berodde på att respondenterna skulle känna sig mer avslappnade. Formulären i BAS var tydliga och bra att följa så det rädde inga oklarheter om hur intervjuerna skulle genomföras trots författarnas omskrivningar. I informationsbrevet till studenterna skrevs att intervjun skulle ta ca 40 minuter, vilket står i manualen till instrumentet. Att de tog längre tid att genomföra tror författarna kan bero på att de skrev om vissa frågor för att bättre passa sina respondenter. Anledningen till att provintervju inte gjordes berodde på att vi inte hann hitta någon lämplig som kunde ställa upp, då vi fick ett snabbt positivt svar från vår första respondent Men det hade varit önskvärt att ha genomfört en för att se hur mycket tid som behövdes samt vilka följdfrågor som skulle kunna bli aktuella.

6.2 Resultatdiskussion

I denna del kommer resultatet från vår studie att diskuteras gentemot det resultat som Jönsson och Nilsson (2009) redovisat i sin studie. Resultatet i vår studie tyder på att de fysiska miljöhinder som framkommit i tidigare studie gjord av Jönsson och Nilsson (2009) som mest frekventa inte stämde överens med hur respondenterna upplevde användbarheten i miljön på HSC. Här nedan kommer våra frågor inspirerade av BAS olika frågeområden att slås samman till kategorier som tar upp olika aktiviteter som utförs under en skoldag. Kategorierna är följande; lektionsaktiviteter, rastaktiviteter samt förflyttningar i skolan. De miljöhinder som Jönsson och Nilsson (2009) identifierats belysas och kopplas till respondenternas upplevelser.

Lektionsaktiviteter; ser vi som en sammanslagning av följande rubriker från frågeområdena; att skriva, läsa, tala, komma ihåg saker, göra läxor, tentor, färdighetsträningar, klassrummet. Lektionsaktiviteterna enligt Jönsson och Nilsson (2009) utförs i; lektionssal B335, C181, C301, hörsalar 1 samt 3, Grupprum 363 och 2, datasal C217/218. Det som framkom i Jönsson och Nilssons studie (2009) gällande lektionssalarna var att de ansågs tillgängliga då kraven från miljön var låga men de ansåg samtidigt att manövreringsytorna var för små. Detta upplevdes av respondenterna i denna studie som att de kände sig i vägen och fick be andra att flytta på sig för att komma fram. Många var även hänvisade att sitta långt fram i salen för att höra, kunna använda diktafon eller för att inte tappa koncentration, samt att det inte var möjligt att sitta längre bak i salen då möbleringen inte tillät det. Vad det gäller ljuset framkom att det inte var av rätt slag (det är lysrör idag) samt att det upplevdes som otillräckligt. Jönsson och Nilsson (2009) ansåg att hörsalarna var minst tillgängliga, då miljöns krav i hörsalarna ställer stora krav på studenternas fysiska förmågor. De lektionssalar som respondenterna såg som mest oanvändbara var hörsalarna. De framhöll att hindren var hissarna ner till salarna som tog lång tid och de upplevde att de hamnade efter sin klass samt tappade den naturliga kontakten med dem. Även där var de hänvisade till att sitta längst fram vilket medförde att det var svårt att följa en presentation då tavlan sitter för högt upp. Det upplevdes som besvärligt från lärarnas sida då det var jobbigt att byta sal från hörsal till vanlig lektionssal då de inte hade samma tekniska utrustning som hörsalarna. Oavsett vilken sal man befann sig i framkom att ljudnivån och synintrycken upplevdes som störande faktorer vilket bidrog till att de tappade koncentrationen eller blev fortare trötta. Hissarna i södra delen av byggnaden upplevdes negativt på grund av att det bröt den naturliga kontakten med klasskamraterna och att hissen gick sakta. Jönsson och Nilsson (2009) bedömde hissen belägen i norra delen av byggnaden och ansåg att användandet av hiss kunde påverka möjligheterna till deltagande i studier på grund av olämpligt utformat manöverorgan i hissen samt manöverytor utanför hissen. Utformning i hiss och trapphus var inte något som respondenterna uppgav som hinder i miljön. Respondenterna uppgav flera behov av anpassningar som inte framkommit i den tidigare studien där miljöhindren på skolan mätts, de anpassningar som våra respondenter önskade var helt utifrån deras individuella kapacitet. Författarna anser att den fysiska miljön är mer än bara lokalerna på skolan vilket också framkommit genom de behov av anpassningar respondenterna önskat. I Jönssons och Nilssons studie (2009) belystes inte de kognitiva problem som kan finnas i den fysiska miljön men genom våra respondenter framkommit och visat sig vara i stort behov av diverse anpassningar till exempel bärbara datorer med talsynteser, fler tysta rum, rum för återhämtning, bättre struktur på schema och

studiehandledning samt en handledare som kan hjälpa till med planering och strukturering av studier. Mer information och kunskap om funktionella begränsningar för att öka förståelsen och slippa hävda sina rättigheter till stöd. Detta är exempel på anpassningar som även framkommit i Högskoleverkets rapportserie (2000:4)

Rastaktiviteter; umgås på rasten, praktiska rastaktiviteter så som, toalettbesök, bära böcker och äta lunch. Tre av respondenterna uppgav att de upplevt användbarheten som dålig då de inte hade någonstans att ta vägen för återhämtning. De kunde inte utnyttja vare sig caféet eller studentuppehållsrummet på grund av de höga ljudnivåerna och den dåliga framkomligheten. Några upplevde att de kände sig i vägen för andra studenter i både caféet och studentuppehållsrummet och valde att därför ha med sig kall mat för att slippa konfronteras med andra. Vissa valde bort det helt på grund av att de kände sig utanför den sociala konversationen då de inte kunde följa sammanhanget och för att orka med den resterande dagen. Jönsson och Nilsson (2009) tar upp problemet med framkomligheten och bakgrundsljuden men nämner inte de sociala begränsningar de medför. Några av respondenterna upplevde att de inte kände sig helt delaktiga i klassen och hade upplevt att de missade det sociala umgänget. Om möjlighet hade getts till ett tystare rum där ett begränsat antal personer fick lov att vistas under lunchen hade förmodligen många av respondenterna utnyttjat det. I dagsläget väljer flera till och med att gå ut på rasten för att återhämta sig. Ett vilorum för studenter hade även gett dem andra möjligheter till att i lugn och ro återhämta sig utan att utgöra ett störmoment för andra studenter som vissa uttryckte det när de ockuperade soffan i studentuppehållsrummet. Efter skolan var det många av respondenterna som åkte hem för att vila resten av kvällen då de inte orkade göra något annat. Enligt Law (2002) har funktionella begränsningar och graden av dem inverkan på individens möjlighet till delaktighet vilket leder till en aktivitetsrepertoar som i stor utsträckning är lokaliserad i hemmet. Detta i sin tur leder till mindre sociala kontakter och färre aktiva rekreationsaktiviteter. Författarna tror att om studenterna getts möjlighet till att återhämta sig i form av vilorum och fler tysta rum med lunchmöjligheter orkat fokusera en längre tid och kanske till och med orkat göra något när de kom hem.

Förflyttningar i skolan; Med denna kategori avser författarna tillgång till skolans lokaler och entrén. Majoriteten av respondenterna upplevde att skolans lokaler kunde bli bättre då de i dagsläget hade fått vissa anpassningar men inte ansåg dem som tillräckliga. Till exempel upplevdes mattorna i entrén som ett hinder, dörröppnare var långsamma så de valde att ”kasta

upp” en dörr vid en annan entré istället samt att dörrarna inte gick att spärra i öppet läge. I biblioteket frågade några av respondenterna hellre en kamrat eller studerande om hjälp än att be personalen. Vissa upplevde att de inte självständigt kunde söka efter böcker då sök-datorerna var för högt placerade samt att ljudnivån var allt för hög och att det tysta rummet avsedda för dem med särskilda behov oftast var upptagna. Författarna anser att det inte bara är personer med särskilda behov som har nytta av tysta rum med tillgång till dator då det är mycket grupparbeten som utförs på skolan anser författarna att det hade gynnat alla med fler sådana. Samt att den ljudnivå som råder i biblioteket inte ska accepteras som den är idag. Innan biblioteket byggdes om var böcker och datorer mer avskärmade ifrån varandra men i och med större genomgående lokal med datorer vid sidan om böckerna är det naturligt att ljudnivån höjs. Även det som nämnts tidigare med långsam hiss samt otillräckliga manövereringsytor upplevdes som hindrande i användbarheten. Receptionen på nedre plan konstaterades vara ett miljöhinder av Jönsson och Nilsson (2009) något som även några av våra respondenter bekräftade då de påpekade att disken var för hög vilket bidrog att de upplevde att man hamnade i underläge. Som vi påpekat innan undvek alla respondenter Café hjärtat på skolan och för vissa var de höga diskarna och hyllorna det som utgjorde hindret och de upplevde sig utelämnade då de inte kunde handla självständigt. Christiansen och Baum (2005) påtalar att individer som för allmänheten har synliga funktionsnedsättningar ständigt är utsatta för allmänhetens förutfattade meningar och attityder gentemot funktionshindrade.

Slutligen konstateras att de tolv mest frekventa miljöhindren som framkom ur Jönssons och Nilssons studie (2009) inte stämmer överens med de hinder som våra respondenter upplevde som mest förekommande. Utav de tolv mest frekventa miljöhindren i Jönsson och Nilssons studie (2009) kom inte sex av de tolv vanligaste miljöhindren i den fysiska miljön med då de inte nämndes av respondenterna. De var följande; sittplats saknar ryggstöd/armstöd, lokalen saknar teleslinga, ologiska markeringar/skyltar, avsaknad av kontrasterade golvbeläggning i gångstråk samt komplexa eller förvirrande förflyttningvägar, markeringar/skyltar dåligt exponerade/belysta och skyltar placerade lägre än 1,4 meter eller högre än 1,6 m över golv. Dessa miljöhinder utgjorde inget hinder för respondenterna bland annat eftersom de inte hade funktionella nedsättningar som behövde anpassningar inom dessa områden. Vidare anser författarna att för att kunna få en helhetsbild av miljön går det inte att bara titta utifrån ett perspektiv för då är risken att missa något exempelvis upplevelsen av miljön stor. Genom att göra en bedömning utifrån begreppen person, miljö, aktivitet kommer både den objektiva och subjektiva betydelsen fram samt vilken betydelse hindret utgör för personen. I denna studie

har inte hänsyn tagits till hur ofta de miljöhinder som nämnts förekommit, vilket författarna i efterhand inser att de hade behövt göra för att få med helheten av upplevelsen. Då det troligtvis fanns fler inskränkningar i användbarheten och miljön än som nämnts men att respondenterna inte tänkte på dem för att de inte förekommer så ofta och att man klarar dem när de väl utsätts för dem. Författarna tror att respondenterna drivs av sin motivation till att studera och väljer därför att bortse från att miljön påverkar deras användbarhet, delaktighet och självständighet i vissa avseenden. Respondenterna har själva valt att studera vid HSC, och det beslutet är ett uttryck av egen vilja och ett initiativ till att göra något eller bli något (Christiansen & Baum 2005). Det finns olika teorier om vad som motiverar oss och en är att det är genom våra egen uppsatta mål. För att nå målet genomgår en process där individen har en roll som den känner kontroll över (Christiansen & Baum 2005).

Studien är baserad på fem respondenter, det låga deltagare antalet anser inte författarna ha påverkat resultatets tillförlitlighet då de var ute efter individens unika upplevelse angående användbarheten i HSC. Däremot hade det varit önskvärt med fler deltagare ur aspekten att få med så många olika funktionella begränsningar som möjligt och på så vis fått en eventuellt bredare bild av upplevelsen av användbarheten på HSC. Till exempel ingick inga synskadade eller hörselskadade i studien vilket förmodligen hade bidragit till andra upplevelser kring användbarheten samt eventuellt passat in på de fysiska miljöhinder som Jönsson och Nilsson (2009) listat. De olika funktionella begränsningarna som är representerade i studien visar tydligt på hur olika kraven ställs på den fysiska miljöns utformning, hur motiverad och anpassningsbar individen måste vara för att ibland kanske bortse från hinder för att genomföra sina studier. Det som upplevdes mest inskränkande på användbarheten i vår studie visade sig vara praktiska rastaktiviteter och att umgås på rasten.

7. Konklusion

Det är sen tidigare forskning känt att personer med funktionella begränsningar är mindre delaktiga än andra (Law, 2002) vilket genom våra respondenter styrkts. Kraven på miljön i HSC är höga vilket ställer höga krav på individens kapacitet, detta medför att det tar mycket energi från individen då både lektioner och raster ses som krävande. Många uppgav att de av olika skäl inte kunde vara en del av det sociala samspelet på rasterna då det i användbarheten inte gav dem utrymme för det samt att de inte klarade av att delta i någon aktivitet efter skolan då tiden istället gick till återhämtning. Samtliga upplevde att HSC inte lever upp till att vara

användbar för alla men vi tror att det är många som bortser från de hinder i användbarheten som finns då de är så motiverade till att bedriva studier och få en yrkesroll de brinner för. En av respondenterna uttryckte sig att man behövde anstränga sig för att bevisa för alla på skolan att man klarade av utbildningen och valde därför att ibland tacka nej till anpassningar som var möjliga. Det tror vi hänger samman med de attitydmässiga upplevelser som respondenterna känt från personalen. Dessa upplevelser kring attityder från skolans personal hängde samman med vilken yrkesroll de hade. Tyvärr upplevde vissa av respondenterna att de blivit diskriminerade av skolans personal vid något tillfälle på grund av sin funktionella begränsning. Vilket förvånade författarna då HSC är en skola där studenterna utbildas i att hjälpa andra personer med funktionella begränsningar i samhället. För att undkomma detta anser författarna att det är av största vikt att man jobbar med en ökad kunskaps spridning vad den funktionella begränsningen innebär för den enskilde individen då allas upplevelser är olika och har med sig olika erfarenheter.

Vi kan se att för miljön ska vara användbar för alla är det många faktorer som spelar in, dels individens kapacitet, miljöns utformning och den aktivitet som ska utföras. Detta upplevs unikt utifrån varje individ på grund av olika faktorer såväl fysisk och social miljö och de förmågor som individen bär med sig. Det finns mycket kvar att jobba med för att alla ska känna att de studerar på lika villkor som andra. Trots att Lunds universitet som enhet betraktad har gjort framsteg visar denna studie att det fortfarande finns områden kvar att utveckla vid de enskilda institutionerna.

8. Referenser

Boverket. (2008). *Boverkets byggregler BBR 2008*: Hämtad den 6 April:

http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2008/regelsamling_for_byggande_BBR_2008.pdf

Christensen, C. & Baum, C. (2005). *Occupational therapy-performance, participation and well-being*. Thorofare: Slack Incorporated.

DePoy, E. & Gitlin, L.N. (1999). *Forskning- en introduction*. Lund: studentlitteratur.

Graneheim, U.H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112.

Hemmingsson, H. (2005). *Bedömning av Anpassningar i Skolmiljön BAS version 3.0*. Stockholm: Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter.

Högskoleverket. (2000). *Högskolestudier och funktionshinder*. Hämtad den 22 April:

<http://www.hsv.se/download/18.539a949110f3d5914ec800092151/0004R.pdf>

Iwarsson, S., & Slaug, B. (2006). *Housing Enabler –ett instrument för bedömning och analys av tillgänglighetsproblem i boendet*. Lund: Studentlitteratur.

Iwarsson, S., & Ståhl, A. (2003). Accessibility, usability, and universal design – positioning and definition of concepts describing person-environment relationships. *Disability and Rehabilitation*, 25, 57-66.

Jönsson, M. & Nilsson, S. (2009). *Fysiska miljöhinder i Vårdvetenskapens hus - kartläggning och beskrivning*. (Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi). Lund, Lunds Universitet, Medicinska Fakulteten.

Kielhofner, G. (2008). *Model of Human occupation*. 4th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Law, M. (2002). DISTINGUISHED SCHOLAR LECTURE: Participation in the Occupations of Everyday Life. *American Journal of Occupational Therapy*, (56)6, 640-649.

Lawton, M. P., & Nahemow, L. (1973). Ecology and the aging process. In Eisdorfer, C., & Lawton, M. P. (Eds.). *The Psychology of Adult Development and Aging*. Washington DC, USA: American Psychological Association (APA).

Lunds Universitet. Tillgänglighet. Hämtad den 21 april 2009:

http://www.lu.se/upload/LUPDF/Om_LU/Handlingsplan_tillganglighet_2006_2008.pdf

Nilsson-Lindström, M. (2003). *Rapport nr 2003:223. Studenter med funktionshinder och deras erfarenheter av utbildningen vid Lunds Universitet*. Utvärderingsenheten. Lunds Universitet.

Pollock, N. (1993). Client-centered assessment. *American Journal of Occupational Therapy*, 47, 298-301.

Regeringen. (1987). Plan och bygglagen. Hämtad den 6 April, 2009:

<http://www.regeringen.se/sb/d/8906/a/78768>

SFS 2008:567. *Diskrimineringslagen*. Stockholm: Riksdagen. Hämtad den 6 April, 2009:

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2008:567>

Socialdepartementet. (1999/2000:79). *Regeringens proposition: Från patient till medborgare - en nationell handlingsplan för handikappolitiken*. Stockholm: Socialdepartementet.

Socialstyrelsen. (2003). *Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Stockholms universitet. Studera med funktionshinder . nu. Hämtad den 6 April, 2009:

<http://www.studera-med-funktionshinder.nu/>

Svenska Akademiens ordlista, (2005). Stockholm: Norsted akademiska förlag.

Svensson, E., & Hjälpmedelsinstitutet. (1995, tredje utgåvan 2001). *Bygg ikapp handikapp: att bygga för ökad tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionshinder: kommentar till Boverkets byggregler, BBR..* Stockholm: Svensk Byggtjänst.

Talboks- och punktskriftsbiblioteket, (2009). Hämtad den 6 april 2009:

http://tpb.se/verksamhet/produktion/daisy_teknik/

Bilaga 1

LUNDS UNIVERSITET
Medicinska fakulteten

Institutionen för hälsa, vård och samhälle

INFORMATIONSBREV

2009-04-29

Till Christel Berg.

Vi är två studenter på arbetsterapeututbildningen, Lunds Universitet, som under våren 2009 skriva vårt examensarbete, 15 hp.

Vi vill göra en studie om upplevelser av delaktighet i skolan för studenter med funktionsnedsättningar.

Förfrågan om deltagande i

Studenter med funktionsnedsättningar ; upplevelse av delaktighet i vårdvetenskapens hus.

Forskning visar att barn med funktionshinder är mindre delaktiga än barn utan funktionshinder. Detta har gett oss anledning att undersöka hur det ser ut för vuxna studenter med funktionella begränsningar. Studien avser att undersöka hur vuxna studenter med funktionsnedsättningar själva upplever sin delaktighet i skolan.

Den metod vi tänkt använda är intervju utifrån bedömningsinstrumentet BAS (bedömning av anpassningar av skolmiljön). Det är ett instrument som visar på hur miljön samspelar med studentens funktionsnedsättningar och visar på om miljön behöver anpassas efter studentens behov. Instrumentet innehåller en semi-strukturerad intervju.

Vår urvalsgrupp kommer att vara studenter på Vårdvetenskapens hus i Lund från 18 år med funktionsnedsättningar. Vi har tänkt använda tillgångsurval. För att studien ska få ett bra underlag behöver vi komma i kontakt med cirka tolv studenter. För att studien ska gå att genomföra behövs åtta deltagare.

Vi anhåller om hjälp av Dig att välja ut studenter enligt våra ovan angivna urvalskriterier. .

Dessutom ber vi att Du hjälper oss med att skicka ett brev till dem du valt ut med information om studien samt en förfrågan om de vill delta i studien. I brevet bif. dessutom svarstalong och ett svarskuvert adresserat till Dig. När svarskuverten har returnerats till Dig ber vi att Du prickar av dem som accepterat att delta i studien och därefter kastar kuvertet. Detta för att garantera undersökningens personerna anonymitet och för att vi inte skall skicka ut en ev. påminnelse till dem som redan har svarat.

Respondenterna är myndiga och kommer därför att informeras om studiens syfte och om att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att när som helst avbryta deltagandet utan att ange skäl. Studenterna kommer att beskrivas under fiktiva namn. Specifik ålder samt kön kommer inte att uppges.

Studien ingår som ett examensarbete i Arbetsterapeut programmet.

Om Du har frågor eller vill veta mer, ring eller skriv gärna till oss eller till vår handledare Arne Johannisson

Bilaga 2

LUNDS UNIVERSITET
Medicinska fakulteten

INFORMATIONSBREV

2009-04-29

Till Inger Hallström

Förfrågan om godkännande av studien "Studenter med funktionella begränsningar: upplevelse av delaktighet vid Health Sciences Center"

Vi är två studenter som vill undersöka hur studenter med funktionella begränsningar upplever sin möjlighet till delaktighet.

Studien "Fysiska miljöhinder i vårdvetenskapens hus – kartläggning och beskrivning" som utförts på HSC vintern 2009, tar upp ett urval av fysiska miljöhinder i HSC. Detta har gjort oss nyfikna på hur studenterna själva upplever sin delaktighet och kontra det som vi får fram med de faktiska miljöhinder som finns.

Författarna kommer att använda Instrumentet Bedömning av Anpassningar i Skolmiljön version 3.0 [BAS]. Instrumentet identifierar hur miljön överensstämmer med eleverns funktionshinder och visar på hur miljön behöver anpassas efter eleverns behov och då även skapar förutsättning att vara delaktig i skolans aktiviteter. BAS är ett instrument som har reviderats i tre omgångar, vid varje tillfälle har instrumentet fått hög validitet och reliabilitet är god.

Författarna kommer tillämpa tillgångsurval och låta deltagarna delta frivilligt. För att nå vår populationsgrupp har Verksamhets och Samordnare vid Lunds Universitet kontaktats. Författarna tänker skicka ut till samtliga som uppfyller kriterierna som är studenter vid HSC med någon funktionell begränsning. Detta med förhoppning av ett deltagande på tolv respondenter, då det finns marginal för ca 30% bortfall. Vid positiv respons från alla kommer författarna i såfall att göra ett nytt urval, då författarna önskar ett brett spektrum på funktionella begränsningar som möjligt. Ett rimligt tal för studien är åtta respondenter.

Insamlingen av data kommer att ske på HSC.

Intervjuerna kommer att spelas in om respondenten tillåter det.

Efter genomförda bedömningar kommer författarna tillsammans att sammanställa den data de fått från intervjuerna. De kommer att göra en sammanställning om de miljöhinder som finns påverkar deras upplevelse av delaktighet.

Författarna kommer att skriva informationsbrev till respondenterna för ett samtycke till studien. Dessa brev kommer att sändas till mellanhanden som skickar ut till respondenterna som returneras till mellanhanden, detta för att ge konfidentialitet mot respondenterna. Tillgångsurvalet gör att endast de som vill delta i studien kommer att medverka, och de som medverkar har rätt att när som helst sluta utan att ange någon orsak.

Data materialet kommer att förvaras inlåst under arbetes gång, därefter kommer all material att förstöras.

I den sammanställda analys som presenteras kommer respondenternas funktionshinder att beskrivas under fiktiva namn. Specifik ålder samt kön kommer inte uppges, endast åldersintervall. Övriga personer som framkommer i bedömningen kommer aidentifieras.

Studien ingår som ett examensarbete i arbetsterapeutprogrammet.

Om Du/ni har några frågor eller vill veta mer, ring eller skriv gärna till oss Carin och Elisabeth eller till vår handledare Arne Johannisson.

Med vänlig hälsning

Carin Andersson
Box 5059
31205 Skottorp
073- 4161669
carin.andersson.756@student.lu.se

Elisabeth Bergqvist
Västra Storgatan 23
0733-344667
elisabeth.bergqvist.536@student.lu.se

Arne Johannisson, Lic Med Vet
Universitetsadjunkt
Box 157
221 00 Lund
046-2221941
arne.johannisson@med.lu.se

Bilagor

1. Samtyckesblankett

Bilaga 3

LUNDS UNIVERSITET

Medicinska fakulteten

Institutionen för hälsa, vård och samhälle

Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi

INFORMATIONSBREV

2009-04-29

Till Student

"Studenter med funktionella begränsningar: upplevelse av delaktighet vid Health Science Center"

Vi är två studenter på arbetsterapeutprogrammet, Lunds Universitet, som under våren 2009 ska skriva vårt examensarbete, 15 hp. Vi ska göra en studie om studenter som studerar på HSC och som har funktionella begränsningar om deras upplevelse av delaktighet i skolan.

Syftet med studien är att undersöka Studenter med funktionella begränsningars egna upplevelser av delaktighet i skolan. Vintern 2009 gjordes en studie på HSC som konstaterade ett flertal fysiska miljöhinder i huset. Vi är nu intresserade av att ta reda på hur studenter med funktionella begränsningar upplever sin delaktighet i skolan och hur miljöhindren i skolan påverkar.

Intervjun beräknas ta cirka 40min, och kommer att genomförs av någon av oss studenter i skolan. Bedömningsinstrumentet som kommer användas är Bedömning av Anpassningar i skolmiljö (BAS). Det är ett instrument som visar på hur miljön samspelar med elevers funktionella begränsningar och visar på om miljön behöver anpassas efter elevens behov.

Efter det att arbetet har slutförts kommer data- materialet att förstöras.

Deltagandet är helt frivilligt och Ni kan avbryta när som helst utan att ange någon orsak.

Om Du har några frågor eller vill veta mer, ring eller skriv gärna till oss, Carin och Elisabeth eller vår handledare Arne Johannisson.

Med vänlig hälsning

Carin Andersson
Box 5059
31205 Skottorp
073- 4161669
carin.andersson.756@student.lu.se

Elisabeth Bergqvist
Västra Storgatan 23
0733-344667
elisabeth.bergqvist.536@student.lu.se

Arne Johannisson, Lic Med Vet
Universitetsadjunkt
Box 157
221 00 Lund
046-2221941
arne.johannisson@med.lu.se

Samtyckesblankett

Jag har tagit del av informationen om studien: "Studenter med funktionella begränsningar: upplevelse av delaktighet vid Health Science Center"

Jag har också tagit del av informationen att deltagandet är frivilligt och att jag kan avbryta när som helst utan att ange någon orsak.

Härmed ger jag mitt samtycke.

Underskrift av undersökningspersonens

Underskrift av student

Ort, datum

Ort, datum

Underskrift

Underskrift

Telefonnummer

Telefonnummer

Bilaga 4

formulär: inledande frågor

Elev:	Datum:
Ålder:	Skola/klass:
Diagnos:	Lärare:
Förflyttning:	Arbets terapeut:

Berätta om din skola...
Hur många elever är ni i din klass?
Vad tycker du är roligast i skolan?
Vad tycker du är tråkigt eller har du svårt för?
Berätta om dina lärare?
Berätta om dina klasskamrater?
Vad brukar du göra efter skolan?
Hur kommer du till och från skolan?

Bedömning av Anpassningar i Skolmiljön (BAS), version 3, 2005, (bilaga A)
© Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. Formulären får kopieras för personligt bruk.

formulär: behov av anpassningar i skolan

Elev:

<p>Dåtid Hur gjorde du/fungerade det i din förra klass när du skulle (frågeområde)? Hade du några anpassningar? Vilka?</p>	<p>Frågeområden</p>	<p>Nutid, framtid Hur gör du/fungerar det när du ska (frågeområde)? Har du några anpassningar? Vilka? Är du nöjd med hur det fungerar nu? Vad skulle kunna underlätta för dig?</p>	<p>Elevens identifierade behov av anpassningar i skolan</p> <p>Behöver nya Har Behöver inte</p>
<p>1. Skriva</p>	<p>Anteckna, redovisa skriftligt. Används dator och/eller andra skrivhjälpmedel.</p>		
<p>2. Läsa</p>	<p>Läsa från svarta tavlan, långa texter, kartor och diagram, vända blad, ta fram böcker.</p>		
<p>3. Tala</p>	<p>Svara på frågor, redovisa muntligt, delta i grupparbeten, Tillkalla uppmärksamhet.</p>		
<p>4. Komma ihåg saker</p>	<p>Schema, läxor, skrivningar, klassrum.</p>		
<p>5. Räkna</p>	<p>Skriva siffror, taluppställningar och formler. Används dator och/eller miniräknare.</p>		
<p>6. Göra läxor</p>	<p>Var görs läxorna? Behov av personlig och/eller teknisk assistans?</p>		
<p>7. Proov</p>	<p>Muntlig, skriftlig via dator? Behövs mer tid, assistans, särskilt rum eller utrustning?</p>		

Bedömning av Anpassningar i Skolmiljön (BAS), version 3, 2005, (bilaga A)
© Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. Formulären får kopieras för personligt bruk.

	8. Sport aktiviteter	Komma till sporthallen. Anpassad undervisning? På och avklädning, Dusch. Fritufts dagar.				
	9. Praktiska/ estetiska ämnen	Använder material och de verktyg som behövs, Möjlighet till alternativa uppgifter.				
	10. Delta i klassrummet	Passande bänk och stol, Framkomlighet i klassrummet, Skolmaterialens tillgänglighet?				
	11. Leka och umgås på rasten	Umgänge med klasskamrater, Tillgång till skolgården och lekmaterial?				
	12. Praktiska rastaktiviteter	Förflyttning mellan klassrummen, Bära böcker, Ytterkläder Hämta mat och äta, Toalettbesök.				
	13. Åka på studiebesök	År med klassen, Färdsätt, Assistans, Planering, Tillgänglighet?				
	14. Få assistans	Hur och av vem? Tillgång och tillgänglighet, Lätthet att fråga om assistans.				
	15. Tillgång till skolans lokaler	Klassrum, bibliotek, matsal, uppehållsrum. Komma in och ut ur skolan, Utrymning vid brand.				
	16. Samarbeta med skolans personal	Lärare, assistenter, skolsköterska, terapeuter och andra vuxna.				

4,

formulär: planerade anpassningar

Elev:

Frågeområden	Anpassningar i skolmiljön		Personer att samarbeta med	Steg för genomförande; vem, när var och hur?
	Fysiska miljön Inne/utemiljö	Sociala miljön Form Objekt Grupper		

Bedömning av Anpassningar i Skolmiljön (BAS), version 3, 2005, (bilaga A)
 © Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. Formulären får kopieras för personligt bruk.

summeringsformuläret

Skattningsskalan

- 4 = Perfekt överensstämmelse** när eleven tycker att skolmiljön är utformad på ett idealiskt sätt och inte behöver några anpassningar alls. Eleven behöver inte några anpassningar inom frågeområdet.
- 3 = Bra överensstämmelse** när eleven har anpassningar som fungerar på ett tillfredställande sätt. Eleven har anpassningar inom frågeområdet som eleven anser är tillräckliga.
- 2 = Viss överensstämmelse** när eleven har fått vissa anpassningar men fortfarande tycker sig behöva fler för att det ska fungera. Eleven har vissa anpassningar men behöver också nya inom frågeområdet.
- 1 = Dålig överensstämmelse** när eleven tycker att skolmiljön behöver anpassas men inte har några anpassningar alls inom frågeområdet. Eleven behöver nya anpassningar.

Elev:					
Datum:					
	Skalsteg Överensstämmelse				
	Perfekt	Bra	Viss	Dålig	
Frågeområden	4	3	2	1	
1. Skriva					
2. Läs					
3. Tala					
4. Komma ihåg saker					
5. Räkna					
6. Göra läxor					
7. Prov					
8. Sportaktiviteter					
9. Praktiska/estetiska ämnen					
10. Klassrummet					
11. Leka och umgås på rasten					
12. Praktiska rastaktiviteter					
13. Åka på studiebesök					
14. Få assistans					
15. Skolans lokaler					
16. Samarbeta med skolans personal					

Summa:

Elev:					
Datum:					
	Skalsteg Överensstämmelse				
	Perfekt	Bra	Viss	Dålig	
Frågeområden	4	3	2	1	
1. Skriva					
2. Läs					
3. Tala					
4. Komma ihåg saker					
5. Räkna					
6. Göra läxor					
7. Prov					
8. Sportaktiviteter					
9. Praktiska/estetiska ämnen					
10. Klassrummet					
11. Leka och umgås på rasten					
12. Praktiska rastaktiviteter					
13. Åka på studiebesök					
14. Få assistans					
15. Skolans lokaler					
16. Samarbeta med skolans personal					

Summa:

Bilaga 5

formulär: inledande frågor

	Datum:
	Skola
Alder:	

Berätta om din skola...
Hur många elever är ni i din klass?

Vad tycker du är din motivation till att studera?

Vad _____ har du svårt för?

Berätta om dina lärare? Får du bra kontakt med de som är kursansvariga?

Berätta om dina klasskamrater? Kan du lära dig delaktig i klassen

Vad brukar du göra efter skolan?

Hur kommer du till och från skolan?

formulär: behov av anpassningar i skolan

Elev:

Dåtid Hur gjorde du/fungerade det i din förra klass när du skulle (frågeområde)? Hade du några anpassningar? Vilka?	Frågeområden	Nutid, framtid Hur gör du/fungerar det när du ska (frågeområde)? Har du några anpassningar? Vilka? Är du nöjd med hur det fungerar nu? Vad skulle kunna underlätta för dig?	Elevens identifierade behov av anpassningar i skolan Behöver nya Har Behöver inte
	1. Skriva	Anteckna, redovisa skriftligt. Används dator och/eller andra skrivhjälpmedel.	
	2. Läsa	Läsa från svarta tavlan, långa texter, karior och diagram, vända blad, ta fram böcker.	
	3. Tala, redovisa ex. seminarier	Svara på frågor, redovisa muntligt, delta i grupparbeten, Tillkalla uppmärksamhet.	
	4. Komma ihåg saker	Schema, läxor, skrivningar, klassrum.	
	5. Räkna	Skriva siffror, taluppställningar och formler. Används dator och/eller miniräknare.	
	6. Själstudier	Var görs läxorna? Behov av personlig och/eller teknisk assistans?	
	7. Tentor	Muntlig, skriftlig via dator? Behövs mer tid, assistans, särskilt rum eller utrustning?	

Bedömning av Anpassningar i Skolmiljön (BAS), version 3. 2005. (bilaga A)
© Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. Formulären får kopieras för personligt bruk.

8. Sport aktiviteter	Komma till sporthallen. Anpassad undervisning? På och avklädning, Dusch. Felflytdagar.				
9. Färdighetsträning	Använder material och de verktyg som behövs, Möjlighet till alternativa uppgifter.				
10. Delta i klassrummet	Passande bänk och stol, Framkomlighet i klassrummet, Skolmaterialens tillgänglighet?				
11. Umgås på rasten	Umgänge med klasskamrater, Tillgång till skolgården och lekmaterial?				
12. Praktiska rastaktiviteter	Förflyttning mellan klassrummen, Bära böcker, Ytterkläder Hämta mat och äta, Toalettbesök.				
13. Pratik	Är med klassen, Färdig, Assistsans, Planering, Tillgänglighet?				
14. Få assistans	Hur och av vem? Tillgång och tillgänglighet, Lätthet att fråga om assistans.				
15. Tillgång till skolans lokaler	Klassrum, bibliotek, matsal, uppehållsrum. Komma in och ut ur skolan, Utrymning vid brand.				
16. Samarbeta med skolans personal	Lärare, assistenter, skolsköterska, terapeuter och andra vuxna.				

Bedömning av Anpassningar i Skolmiljön (BAS), version 3, 2005, (bilaga A)
© Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. Formulären får kopieras för personligt bruk.

Anser ni att skolan är tillgänglig för alla?
Har ni någon gång känt er diskriminerad på skolan?

summeringsformuläret

Skattningsskalan

- 4 = Perfekt överensstämmelse** när eleven tycker att skolmiljön är utformad på ett ideallikt sätt och inte behöver några anpassningar alls. Eleven behöver inte några anpassningar inom frågeområdet.
- 3 = Bra överensstämmelse** när eleven har anpassningar som fungerar på ett tillfredställande sätt. Eleven har anpassningar inom frågeområdet som eleven anser är tillräckliga.
- 2 = Viss överensstämmelse** när eleven har fått vissa anpassningar men fortfarande tycker sig behöva fler för att det ska fungera. Eleven har vissa anpassningar men behöver också nya inom frågeområdet.
- 1 = Dålig överensstämmelse** när eleven tycker att skolmiljön behöver anpassas men inte har några anpassningar alls inom frågeområdet. Eleven behöver nya anpassningar.

Elev:					
Datum:					
		Skalsteg Överensstämmelse			
		Perfekt	Bra	Viss	Dålig
Frågeområden		4	3	2	1
1. Skriva					
2. Läs					
3. Tala					
4. Komma ihåg saker					
5. Räkna					
6. Självstudier					
7. Tester					
8. Sportaktiviteter					
9. Fördjupningsövning					
10. Klassrummet					
11. Umgås på rasten					
12. Praktiska rastaktiviteter					
13. Praktisk					
14. Få assistans					
15. Skolans lokaler					
16. Samarbeta med skolans personal					

Summa:

Bedömning av Anpassningar i Skolmiljön (BAS), version 3, 2005, (bilaga A)
 © Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. Formulären får kopieras för personligt bruk.

Elev:					
Datum:					
		Skalsteg Överensstämmelse			
		Perfekt	Bra	Viss	Dålig
Frågeområden		4	3	2	1
1. Skriva					
2. Läs					
3. Tala					
4. Komma ihåg saker					
5. Räkna					
6. Självstudier					
7. Tester					
8. Sportaktiviteter					
9. Fördjupningsövning					
10. Klassrummet					
11. Umgås på rasten					
12. Praktiska rastaktiviteter					
13. Praktisk					
14. Få assistans					
15. Skolans lokaler					
16. Samarbeta med skolans personal					

Summa: